

*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

ročník 25
november 2015
cena 0,90 EUR

11

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

Chudoba z nás nespravila komunistov

NÁŠ ROZHOVOR

Hovorí Gabriel Smatana, syn politického väzňa komunizmu Jozefa Smatanu (1925). Jeho otec bol synom garbiara, pochádzal z Bošian. Svetová hospodárska kríza v 30. rokoch minulého storočia pripravila starého otca o prácu, takže sa ťažko prebýjal životom. Jeho syn však túžil po vedomostiach a hoci rodina nemala peňazí nazvyš, napokon dosiahol vysokoškolské vzdelanie. Pritom si zachoval svoju prirodzenú identitu, čo znamenalo, že nepodľahol komunistickým heslám a zostal kresťanom i Slovákom. V decembri uplynie päť rokov od smrti Jozefa Smatanu, ktorý sa po roku 1989 angažoval v hnutí politických väzňov. Spomína jeho syn Gabriel Smatana.

Priblížte nám dobu, ktorá vám iste veľa zobrala, no možno aj čosi dala.

Rodina Smatanovcov. Malý Gabriel na rukách matky.

Foto archív rodiny

Myslím si, že viacej dala ako zobrala. Je to síce paradox, ale svojím negatívnym postojom k náboženstvu nás ešte viac primkla k viere. Otec sa narodil v rodine garbiara. Jeho otec Ján chodil po mnohých vychytených garbiarstvách strednej Európy. V Nemecku sa zdržiaval aj počas prvej sve-

tovej vojny. Odmietol bojovať, tvrdil, že on sa nemá za koho biť. Že sa musí predovšetkým starať o svoju rodinu. Po vojne vznikla v Bošianoch Baťova továreň. Keď sa starý otec vrátil, jeho bývalí zamestnávateľia z Nemiec-ka ho žiadali, aby nastúpil k nim do práce. **Pokračovanie na 10. strane**

V čísle

Ján Košíar
**Odišiel veľkán
Cirkvi a národa** 2
Eva Zelenayová
**Nie je
dobojevaný** 3

Peter Mulík
**Povojnová kalvária
kňaza** 4
Eva Zelenayová
**Kalinaj obetoval život
za vieru** 5

Peter Mulík
**Obnovenie ČSR
a jeho dôsledky** 8
Viliam Jablonický
**Zápas s deravou
pamäťou** 9

Anton Tomík
**Tunelári
z Jáchymova** 12
Mirko Tuchyňa
**Spomienka
na Benkoviča** 13

Odišiel veľikán Cirkvi a národa

Deň pred slávnosťou Všetkých svätých sme sa rozlúčili s našim veľikánom Cirkvi i národa, otcom kardinálom Jánom Chryzostomom Korcom SJ. Sme hrdí na to, že patril k svätým mužom našej súčasnosti a skutočnosť, že hlavným celebrantom bol krakovský arcibiskup Stanisław kardinál Dziwisz, svedčí o jeho blízkosti k svätému pápežovi Jánovi Pavlovi II.

Za 25 rokov slobody sme už skoro zabudli na obdobie tzv. tajnej Cirkvi, ktorú otec kardinál radšej nazýval „skrytá Cirkev“. Lebo Cirkev katolícka, svätá, všeobecná, apoštolská je len jedna, len formy jej života sú rozličné. A do novembra 1989 boli niektoré režimom, ktorý tu vládol, nedovolené. Začiatkom života skrytej Cirkvi na Slovensku bola tajná biskupská vysviacka mladého jezuitu Pavla Hnilicu (1921-2006), ktorá sa uskutočnila 2. januára 1951 v Rožňave. Biskup Hnilica začal apoštolovať v nových podmienkach, ale Štátna bezpečnosť na túto jeho činnosť dosť rýchlo prišla. Vyšla na neho zatykač a on musel pomýšľať na útek na Západ. No predtým, 24. augusta 1951, vysvätil za biskupa svojho nástupcu Jána Chryzostoma Korca.

Tajný biskup Korec si počínal opatrnejšie a preto jeho činnosť odhalili až o desať rokov. Odsúdili ho za velezradu a v roku 1960 zatvorili do väzenia. Dostal dvanásť rokov, odsedel osem. Na osobitnej audiencii 8. júla 1969 ho prijal pápež Pavol VI., ktorý na údiv mnohých odovzdal „tajnému“ biskupovi Korcovi svoje biskupské insígnie. Tohto aktu sa zúčastnilo iba päť ľudí vrátane pápeža. Mnohých prekvapilo, že biskup Korec nebol zapísaný do Annuaria pontificia – vatikánskej ročenky, kde sú zaznamenaní všetci biskupi sveta. Vtedajšia vatikánska ostopolitika mala väčšie slovo ako veľké pápežovo gesto. Preto po návrate do vlasti pracoval ďalej ako robotník až do novembra 1989.

Mal som tú česť byť blízko otca biskupa Korca. Sedeli sme v jednom aute cestou do Vatikánu, v deň, keď bolo zverejnené jeho menovanie za nitrianskeho biskupa. Stalo sa tak 6. februára 1990. A mal som česť byť pri tom, keď 28. júna 1991 dostal od pápeža Jána Pavla II. kardinálsky klobúk.

Bohu vďaka za jeho pôsobenie v Nitre i v celej našej vlasti. Slovo kardinála Korca bolo pre nás vždy povzbudením a on dokiaľ vládol, vždy sa dokázal vyjadriť k zásadným otázkam týkajúcim sa Cirkvi a spoločenského života na Slovensku. Aj keď to niekomu nebolo príjemné. Ba niektorí ani po smrti sa nevedia zmieriť, že sa stretával s ponovembrovými politikmi Vladimírom Mečiarom či Robertom Ficom a uviedli to dokonca v nekrológoch...

Veľa sa o kardinálovi Korcovi popísalo a veľa toho napísal aj on sám. Jeho zásadným dielom je trilógia Od barbarskej noci. V nej napríklad nájdeme aj opis stretnutia s emisárom Vatikánu, ktorý mu vo výročný deň jeho biskupskej vysviacky 24. augusta 1976 prišiel tlmočiť, že nesmie svätiť kňazov.

V jubilejnom roku 2000 bolo vo Vatikáne zverejnené Tretie fatimské tajomstvo aj s komentárom kardinála Josepha Ratzingera. O deň neskôr, 27. júna, predstavili verejnosti knihu kardinála Agostina Casaroliho Mučenie trpezlivosti. Vyšla až po jeho smrti. Na prezentácii knihy sa okrem štátneho sekretára kardinála Angela Sodana a kardinála Achile Silvestrinioho zúčastnila nielen talianska politická špička – Romano Prodi a Lamberto Dini, ale aj vzácny hosť z Moskvy, ktorý demonstoval sovietsky komunistický systém, Michail Gorbačov.

Všetci svorne chválili nebohého kardinála Casaroliho a vtedajší riaditeľ Tlačovej kancelárie Svätej stolice a moderátor podujatia Joaquín Navarro

Valls nedovolil novinárom položiť ani jednu otázku. Zaujímavé...

Jediný kto narušil idylku éry ostopolitiky kardinála Casaroliho bol kardinál Korec. Nie hneď, lebo nebol na prezentácii knihy prítomný. Ale o niekoľko dní, keď vyšli desiatky recenzií od uznávaných znalcov problematiky, veľký taliansky denník Il Giornale publikoval 18. júla 2000 s Korcom veľký rozhovor pod názvom Mučeníci Východu: Casaroliho ostopolitika poškodila katolíkom. Známý taliansky novinár Andera Tornielli sa v ňom otca kardinála okrem iného pýtal:

Od roku 1963 začalo dochádzať niekoľko špeciálnych delegácií vatikánskych emisárov do krajín strednej a východnej Európy, aby nadviazali kontakty a rozhovory s predstaviteľmi rôznych štátov. Podľa vás priniesla táto ostopolitika pozitívne ovocie?

J. Ch. kardinál Korec: Ťažko povedať. Pápež Pavol VI. prijal Podgorného i Adžubeja. Po odhalení zločinov Stalina Chruščovom sa však kostoľ v Rusku rúcali ďalej. Odsúdili len akýsi neutrálny „kult osobnosti“. To všetko bolo cirkusantstvo... Komunizmus bol a je strašný systém života. Ostopolitika? Pokusy o kontakty nemuseli byť zlé. Horšie bolo, že sa robili kompromisy na úkor takmer podstaty života Cirkvi.

Veľké postavy biskupov strednej a východnej Európy, od Berana až po Mindszentyho a Wyszyńského, prejavili svoje rozčarovanie nad tým, že tieto rokovania v skutočnosti prebiehali „ponad ich hlavy a ponad utrpenie prenasledovaného kléru“.

J. Ch. kardinál Korec: Toto sa už práve týkalo podstaty. Poľský prímás dobre poznal komunizmus. Pritom bol veľmi otvorený a prístupný. Nevedel však zniesť, že sa čosi robí „ponad jeho hlavu“. U nás bolo tiež veľmi povážlivé to, že pri

rokovaníach hodili cez palubu to najcennejšie, čo sme mali – tzv. podzemnú Cirkev. Aj ja som dostal odkaz, aby som prestal tajne svätiť kňazov. Bola to pre nás priam pohroma – akoby nás boli úplne odhodili. Samozrejme, že som poslúchol. Bolo to však to najťažšie v mojom živote... Toto všetko ostpolitikou u nás v skutočnosti zapredala za neurčité a neisté komunistické prísluby.

Vo svojich spomienkach kardinál Casaroli uvádza, že v tom období sa myslelo, že komunizmus je nepremožiteľný a že by mal trvať stovky rokov. Preto bolo treba rokovať, aby sa zaručilo prežitie Cirkvi. Ako ste to vy vnímali?

Mysleli ste si aj vy (v tom čase), že by bol komunizmus nepremožiteľný?

J. Ch. kardinál Korec: Keby bol komunizmus trval sto rokov, táto metóda bola zlá – Cirkev by u nás bola zmizla tak, ako kedysi v severnej Afrike. Podzemná Cirkev bola našou nádejou.... Bol to dôkaz, že Pán je s nami a dáva nám silu. Na druhej strane komunizmus to nevedel zničiť, pričom svojou surovosťou strácal postupne u ľudí akúkoľvek autoritu. Mnohí čakali len na jeho pád.

Kardinál Ján Chryzostom Korec bol členom našej organizácie. A my sme na neho hrdí, že niesol štafetu katolíckej viery za Boha a národ, aj keď za svoju

vernosť Bohu, Cirkvi a slovenskému národu musel draho zaplatiť. Svätí sú tí, ktorí „prichádzajú z veľkého súženia, oprali si rúcha a vybielili ich v Baránkovej krvi“ (Zjv 7,14). Tí, ktorí dokázali kráčať proti prúdu a prijali Kristovu reč za hnačiu silu svojho života: chudobu v duchu a jednoduchosť, miernosť a pokoru, hlad a smäd po spravodlivosti, milosrdenstvo a súcit, čistotu srdca i úsilie o pokoj a obetovanie sa za veľké ideály. Koľko takýchto ľudí sa našlo počas dvoch tisícročí existencie Cirkvi? Nevieime, ale iste tisíce a milióny. A k nim určite patrí aj náš otec kardinál Ján Chryzostom Korec. Nech nám z neba pomáha!

Ján Košíar
duchovný PV ZPKO

Pozývame Vás

na pietnu spomienku pri príležitosti Dňa boja za slobodu a demokraciu. Uskutoční sa

v utorok 17. novembra 2015 o 10.00 hod. pri pamätníku popraveným a umučeným obetiam komunizmu na bratislavskom cintoríne vo Vrakuni.

Akýmsi symbolom 17. novembra, Dňa boja za slobodu a demokraciu, sa stali študenti s holými rukami a ozbrojení príslušníci bezpečnosti.

Na jednej strane sviečky, na strane druhej štíty a pendrek. A ten najbrutálnejší teror, ktorým komunistický režim spútal slobodu človeka, dodnes zostáva neviditeľný. Koniec vojny na Slovensku neznamenal len začiatok komunistického útlatku, ale predovšetkým pražského besnenia proti prívržencom slovenskej samostatnosti. Aj preto sú nepochopiteľné množiace sa čechoslovakistické prejavy. Či už tričká propagujúce Československo na obrazkách Slovenskej televízie alebo iniciatívy podporujúce znovu zjednotenie oboch štátov. Vraj sa ľudia nikto nepýtal, či chcú rozdelenie! Ale pýtal, vo voľbách v roku 1992! No kto sa po vojne pýtal ľudí, či chcú zánik prvej Slovenskej republiky?

V tomto čase si pripomíname 200. výročie narodenia Štúra. Prinajmenšom s jeho menom je spojený boj za politickú samostatnosť slovenského národa. Je preto nepochopiteľné, že ani po vyše dvadsaťročnej existencii štátnej samo-

Nie je dobojované

statnosti sme sa nezbavili syndrómu sluhovstva voči Prahe. Nielen nápismi na tričkách vo verejnoprávnej televízii, ale predovšetkým tým, že akceptujeme české videnie našich dejín.

SLOVO SVEDECTVA

Tunega, Púčik a Tesár sa musia v hrobe obracať, keď sa pozerajú, ako hodnotíme Bielu légii. Kto o nej vôbec niečo vie? Ukazuje sa, že metódy pražských revanšistov kvôli slovenskej samostatnosti sú dodnes účinné. Traja trenčianski študenti popravení na výstrahu, sa v Bielej légii neorganizovali len proti „boľševizmu a proti strachu z jeho teroru“, ako to uvádza historický kalendár. Jozef Vicen v predslove Varinského knižky Jozef Vicen a Biela légia konštatuje: „Po skončení vojny som mal plniť záväzky, ktoré som na seba dobrovoľne prevzal. Tie spočívali v spravodajských akciách na prospech slovenskej exilovej vlády, ktorej vznik sme predpokladali.“ Podobne hodnotí povojnový stav na Slovensku Varinský, keď píše: „Zvlášť mladá slovenská inteligencia, ktorá sa vzdelávala v období

prvej Slovenskej republiky, i vzhľadom na výrazne asymetrické postavenie Slovenska, nenachádzala v povojnovej Československej republike dostatočný politický priestor na svoju realizáciu, nesúhlasila s takto obnovenou Československou republikou.“

Politickí väzni komunistického režimu s veľkou nádejou očakávali nielen vlastnú rehabilitáciu, ale predovšetkým rehabilitáciu slovenského národa. Vicen v knižke tvrdí, „že korene brutálneho komunizmu sa u nás uchytili hlavne v období, ktoré bezprostredne súviselo s SNP. Preto nesúhlasím s tézou, že povstanie bolo slovenské a národné.“ S podobnými svedectvami prišli nezaťažení historici a podobne verejne svoje názory prezentovali aj obeť komunizmu. Dodnes sa však ich názory považujú za politicky nekorektné. A budú dovtedy, kým sa ako národ neoslobodíme spod sluhovského syndrómu. Lebo obeť politického charakteru po druhej svetovej vojne nemá na svedomí len komunistický režim, ale najmä český revanšizmus.

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

Kardinál Korec bol stelesnením slovenského katolicizmu 20. storočia

Povojnová kalvária kňaza

Ak niekto bude o 20 – 30 rokov písať dejiny Slovenska, isto v nich nebude chýbať text o kardinálovi Korcovi. Politický väzň, medzi ktorých kardinál Ján Chryzostom Korec patrila, o tom vôbec nepochybujú. Táto gigantická slovenská osobnosť totiž istým spôsobom stelesňuje slovenský katolicizmus 20. storočia. Vyrastal a dospieval v slovenskom katolíckom prostredí prvej ČSR, keď práve katolícki duchovní reprezentovali progresívny prúd slovenského národného, kultúrneho a politického spektra, zdôrazňujúci autonómnosť slovenského života. On bol jeho súčasťou. Ako člen Spoločnosti Ježišovej prežil 40. roky minulého storočia v konfrontácii s militantnými, často proticirkevnými ideológiami. Navyše v čase najkrutejšej vojny našich novodobých dejín, pričom nám Slovensko do roku 1945 pod ochranou kresťanského nacionalizmu poskytovalo ochranu pred búrkami okolitého sveta. Po prechode frontu nastal zlom, ktorý bol predzvesťou jeho osobnej, ale aj našej národnej kalvárie.

Práve na krížovej ceste až na vrch Golgoty sa Ján Chryzostom Korec (nar. 22. januára 1924) stal takou známou osobnosťou, že ho pozná takmer každý Slovák. Vie o ňom, že to bol katolícky kňaz, jezuita, nitriansky biskup, kardinál, teológ a historik. Menej známe o ňom je, že bol jedným z najvýznamnejších predstaviteľov podzemnej Cirkvi a slovenského katolíckeho disentu. Že ako rehoľník po rozpustení reholí bol internovaný (1950), so súhlasom rehoľných predstavených tajne vysvätený za biskupa (1951). Že pracoval ako robotník, bol odsúdený a väznený (1960 – 1968). K úmrtiu slovenského člena apoštolského kolégia sa okrem predstaviteľov Cirkvi a najvyšších ústavných činiteľov Slovenskej republiky vyjadril aj nástupca prvého apoštola Svätý Otec František: „Biskup Korec má veľkú zásluhu na udržaní živého jadra Katolíckej cirkvi v čase komunistickej totality... Vyjadrujem svoj hlboký zármutoč nad úmrtím takého horlivého a veľkodušného pastiera, ktorý sa vo svojej dlhej cirkevnej službe prejavil ako neohrozený svedok evanjelia a odvážny obranca kresťanskej viery a práv ľudskej osoby. Väznený a roky hatený slobodne vykonávať svoje biskupské poslanie, nikdy sa nenechal zastrašiť dávajúc neustále žiarivý príklad pevnosti a dôvery v Božiu prozreteľnosť, ako aj vernosti Petrovmu stolcu. Vzdávam vďaka Pánovi za to, že daroval svojej Cirkvi túto vynikajúcu postavu kňaza a biskupa a pozdvihujem vrúcne modlitby k Bohu, aby prijal tohto dobrého a verného služobníka po toľkých utrpeniach do svojej večnej radosti.“

Nám je J. Ch. Korec, najdlhšie pôsobiaci biskup na svete, blízky dvojnásobne, lebo bol väzňom pre ideál slobody svedomia, názoru a presvedčenia. Polícia ho zaistila 11. marca 1960 a 21. mája ho odsúdili ako vlastizradcu na 12 rokov väzenia, ktoré prežil v neľudských podmienkach s mnohými kňazmi v Prahe na Pankráci, Ružyni a Valdiciach. Z väzenia sa vrátil 24. februára

1968 s podlomeným zdravím. Napriek tomu sa nadšene zapojil do obnovy náboženského života. Na osobitnej audiencii ho 8. júla 1969 prijal pápež Pavol VI., ktorý na údiv mnohých odovzdal „tajnému“ biskupovi Korcovi svoje biskupské insígnie. Po návrate do vlasti však nedostal štátny súhlas na pastoračiu a preto pokračoval v práci ako robotník, naposledy ako opravár výťahov v Petržalke. Ani v tejto situácii nezostal nečinný. Napriek tomu, že bol sledovaný, udržiaval kontakt s laickým apoštolátom. Nedostatok katolíckej literatúry ho nútil písať. Jeho práce svedčia o tom, že sa orientoval nielen v teológii a filozofii, ale aj v histórii, etike a sociológii. Ako veľký znalec ľudskej duše sa zamýšľal nad pôvodom človeka a jeho životnou cestou. Jeho tvorba odráža aktuálny stav

a problémy náboženského života Katolíckej cirkvi na Slovensku. Napísal desiatky publikácií pomerne veľkého rozsahu. Pápež Ján Pavol II. 28. júna 1991 ho ustanovil za kardinála.

Pri príležitosti deväťdesiatin J. Ch. Korca sa ku gratulantom zaradil aj prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič. Ocenil plodný život jubilanta, ktorý zasvätil láske k Bohu, blíznym a šíreniu viery i pomoci tým, ktorí to potrebujú. „Nikdy ste nezabudli na svoje poslanie... Dávali ste nádej, poskytovali útechu a neprestajne ste mali na mysli duchovnú a národnú obrodu nášho národa,“ povedal prezident Gašparovič. Jubilant prišiel pozdraviť aj predseda vlády SR Robert Fico: „Priniesol som mu list v mene vlády Slovenskej republiky. Nech si moje

slová každý vykladá ako chce, otec kardinál je slovenská legenda. Veľmi citlivo vníma dianie v našej spoločnosti, má veľmi vysoko nastavený cit pre spravodlivosť, je to človek, ktorý vie veľmi správne pomenovať veci.“

Kardinál Korec počas svojho života dospeľ k poznaniu, že základnou príčinou nedostatku uceleného historického vedomia slovenského národa je absencia spoločnej historickej skúsenosti vlastnej celému národu. Národ s uceleným historickým vedomím vníma svoje víťazstva a porážky, svoje pokorenia a pády, úspechy a triumfy rovnakým, zhodným spôsobom. Viac-menej zhodne vyznáva rovnaké mravné kritériá, podľa nich hodnotí konanie osobností - aktérov dejín. Národ však najviac spája spoločné úsilie a boj za kladné hodnoty, ako je ľudská dôstojnosť, sloboda a spravodlivosť, ale aj boj za materiálne hodnoty môže národ významne stmeliť. Jedným z najvýznamnejších impulzov pre národnú jednotu a historické vedomie je boj o vlastný štát, ktorý hoci nie je najvyššou hodnotou a nie je nevyhnutným predpokladom existencie národa, predsa vytvára najvhodnejší rámec pre jeho existenciu a rozvoj.

Spolu s mnohými voláme k Bohu: Postav nám tohto verného syna Svätej cirkvi a veľkého Slováka čoskoro na oltár. Veríme, že už teraz z výšin neba nám jeho pomoc a príhovor pomáhajú.

Peter Mulík

Kalinaj obetoval život za vieru

Pod Spišským hradom sa rozprestiera obec Bijacovce. V minulosti bola známou poľnohospodárskou školou, i ľuďmi pevných charakterov. Pred sto rokmi sa v tejto dedine narodil Pavol Kalinaj. Podľa matriky 22. októbra, podľa dokumentov zachovaných s jeho prípadom 23. Dokonca ani jeho meno sa nezachovalo v pôvodnom znení, lebo rodina je zapisovaná ako Kalinay. To však nie je podstatné, hoci nie zanedbateľné. Množstvo informácií zo života obce i samotnej rodiny Kalinajovcov sa dozvedeli účastníci seminára spojeného s pietnou spomienkou na Pavla Kalinaja. Podujatie, ktoré trvalo tri dni a predchádzal mu seminár v Levoči na Mariánskej hore, zorganizovala predsedníčka Regionálnej organizácie PV ZPKO v Prešove Mária Dvorčáková.

Jesenné rána na Mariánskej hore poskytujú nezabudnuteľné pohľady na Levoču, ktorá sa celkom stráca v hustej hmle. No takmer päťdesiatich účastníkov seminára rovnako zaujali prednášky historika Juraja Vrábela, dekana levočskej farnosti Mons. Františka Dluhoša, Patrika Dubovského, pracovníka Ústavu pamäti národa, ale aj predsedu PV ZPKO Jána Liteckého Švedu či Martina Hagaru. Napriek tomu, že väčšina účastníkov seminára má osobné skúsenosti s totalitným režimom, dokázali prednášatelia zaujať ich pozornosť množstvom faktov, ktoré ani v dnešnej dobe nie sú bežne prístupné verejnosti. Najmä prednáška Jána Liteckého Švedu o plazivej vojne

Pred pamätnou tabuľou Pavla Kalinaja v Bijacovciach.

Počas prednášky Mons. Františka Dluhoša na Mariánskej hore.

neokominterny patrila do tejto kategórie. (Celú nájdete na našej webovej stránke.) Mons. Dluhoš priblížil prítomným históriu Mariánskej hory a prvý večer odslúžil sv. omšu za sprievodu zboru Chorus Minor.

Živú diskusiu vyvolala prítomnosť pracovníka Ústavu pamäti národa Patrika Dubovského. Prispela k tomu aj jeho prednáška na tému Politickí väzni a vyrovnávanie sa s obdobím neslobody. Viacerí účastníci seminára vyslovili nespokojnosť s postavením politických väzňov v spoločnosti, čestný predseda organizácie Arpád Tarnóczy napríklad vyjadril nevôľu so statusom politického väzňa. Povedal, že ak existovala studená vojna, jestvoval aj odboj proti komunizmu, čo dodnes nie je akceptované. Je síce pravda, že odporcovia režimu nebojovali so zbraňou v ruke, ale za svoju činnosť boli desaťročia postihovaní. ÚPN by sa mal viac zasadzovať za spravodlivé vyhodnotenie účastníkov protikomunistického odboja.

Pod sochou Ľudovíta Štúra v Levoči.

Foto Eva Zelenayová

Pokračovanie na 6. strane

Kalinaj obetoval život za vieru

Ján Litecký Šveda, Mária Dvorčáková a Ján Pivovarníček.

Zamyslenie sa Arpáda Tarnóczyho (vpravo) a Juraja Vrábla počas seminára v Levoči.

Dokončenie z 5. strany

Levoča je úzko spojená so štúrovskou tradíciou. Po odchode z Bratislavy do Levoče si cestou spievali časť slovenskej hymny Nad Tatrou sa blýska. Druhý deň pobytu v Levoči sa členovia PV ZPKO zúčastnili na slávnostnom akte 200-stého výročia narodenia Štúra a pri jeho soche v mestskom parku

položili veniec. Študenti pedagogickej školy v dobových kostýmoch a na voze ťahanom konským záprahom doplnili kolorit osláv. V ich podaní zaznela aj pesnička Kopala studničku. Slávnostné príhovory odznali pred budovou bývalého lýcea.

Mesto Levoča je pre politických väzňov zvlášť vzácné preto, že uchováva spomienku na tzv. Levočskú vzbú-

ru. V roku 1949, týždeň pred levočskou púťou, veriaci zabránili odveččeniu farára Jozefa Vojtasa. V tejto súvislosti bolo zatknutých 191 ľudí a 52 odsúdili. Bol medzi nimi aj otec Márie Dvorčákovovej. Pamätná tabuľa s menami účastníkov vzbury je umiestnená v predsieni chrámu sv. Jakuba, kde účastníci seminára položili kyticu kvetov.

Členovia PV ZPKO na sv. omši v kostole Všetkých svätých v Bijacovciach.

Prednášatelia zaujali...

Foto Eva Zelenayová

Modlitba

za celú ľudskú spoločnosť, ktorú v Bijacovciach predniesla Mária Dvorčáková:

Dobrotivý Bože môj, ktorý s toľkou múdrosťou spravuješ osudy sveta, dopraj nám pokoj, aby národy a štáty sa medzi sebou dorozumievali a podľa Tvojich zákonov spokojne plnili svoje vznešené úlohy. Odstráň od nás každú nenávisť, aby sme videli v každom svojho brata, človeka stvoreného na Tvoj obraz, ako my sa pokladáme za ľudí odzrkadľujúcich v duši svojej Tvoju podobu. Nech panuje všade spravodlivosť, nech Tvoja milosť osvecuje srdcia panovníkov, zákonodarcov a verejných činiteľov, aby sa všetky sporné otázky riešili v kresťanskej láske a vzájomnej žičlivosti.

Pane, Tvorca náš, založ tu na Zemi svoje kráľovstvo, aby každý národ mal svoju primeranú samostatnosť a slobodný vývin, aby nebolo utláčaných a biednych. Odstráň vládu čirej ziskuchtivosti a hmotárstva, ktorá zotročuje ľudí a rodí nepokoj a nenávisť. Odstráň trúfalosť a pýchu, ktoré pohrdajú i Tvojimi zákonmi a vyhlasujú ľudskú spoločnosť za konečný cieľ ľudského a národného života. Otvor nám oči, aby sme videli pred sebou v každom štáte svoj jasný cieľ: Tebe slúžiť, Teba milovať a v Tebe tvoriť jednu krásnu rodinu národov a spokojných štátov na väčšiu Tvoju slávu.

Nech je vždy a všade pokoj Kristov v kráľovstve Kristovom.

Amen

Martin Hagara s dcérou Márie Šidovej počas kladenia vencov pri soche Štúra v Levoči.

Potešil ich tiež odborný výklad v chráme, v ktorom sa nachádza skvost diela majstra Pavla z Levoče.

Tretí deň seminára bol spojený s pietnou spomienkou na Pavla Kalinaja. Začal sa sv. omšou v kostole Všetkých svätých v Bijacovciach. Na orgáne hral a spieval Juraj Vrábel, člen redakčnej rady Svedectva.

V homílii venovanej Pavlovi Kalinajovi priblížil slúžiaci kňaz Juraj Adamec jeho život a dôvod zatknutia až po jeho mučenícku smrť. Spomienková slávnosť pokračovala pri pamätnej tabuli, za účasti rodinných príslušníkov i obyvateľov obce. Akt kladenia vencov spestril dievčenský zbor Juventus Pedagogika pod vedením Igora Gregu. Odznali príhovory venované martýrovi i modlitba, ktorú predniesla Mária Dvorčáková.

Zaujímavý exkurz nielen do rodu Kalinajovcov, ale aj do obce Bijacovce predviedol archivár Ľubomír Kaľavský. Slovensko by iste potrebovalo viac takýchto erudovaných i nadšených archivárov, ktorí by vydali svedectvo o našej minulosti. Ba zišiel by sa na každej škole. Premietnutím dokumentárneho filmu Matúša Demka 22 hláv sa oficiálna časť programu skončila. Prijemným prekvapením podujatia bolo pozvanie na pohostenie od starostu obce Mgr. Jána Pivovarníčka.

Eva Zelenayová

Juraj Adamec po skončení sv. omše prijíma gratuláciu k narodeninám od Márie Dvorčákovej.

Foto Eva Zelenayová

Išiel proti prúdu

Pavol Kalinaj pracoval na Povereníctve vnútra a bol postavený pred dilemu, či slúžiť zločineckému režimu alebo pod vplyvom svojho svedomia ísť proti prúdu. Rozhodol sa pre druhú možnosť. Žalobu na Pavla Kalinaja podal neslávny vrchný vojenský prokurátor Anton Rašla, ktorý bol známy svojou krutosťou a nespravodlivosťou. Za jeho čias „elity“ komunistickej moci páchali tie najodpornejšie a najmasovejšie zločiny proti ľudskosti. Pavol Kalinaj bol žalovaný za ohrozenie republiky a vyzvedačstvo, pretože prostredníctvom Štefana Uhrína informoval biskupa Michala Buzalku o niektorých operáciách ŠtB, namierených proti kňazom a rímskokatolíckej cirkvi. Za túto činnosť bol odsúdený na trest smrti popravou. Po piatom dni vo väzení mu vyšetrovatelia bitkou polámali rebrá. Od krutých bitiek a psychického teroru počas vyšetrovacej väzby sa stal nevládnym. Na popraviske ho museli vyniesť. Nepomohla ani žiadosť manželky Kláry Kalinajovej o zmenu rozsudku pre svojho manžela, ktorá sa starala o ich 16 mesačné dieťa. V roku 1990 bol Vyším vojenským súdom v Trenčíne rehabilitovaný a v roku 2004 mu prezident republiky udelil Rád Ľudovíta Štúra III. triedy.

Z prejavu Juraja Vrábla v Bijacovciach

Obnovenie Československa v roku 1945 a jeho dôsledky

Hoci exilová československá vláda získala formálne uznanie a v zmysle medzištátnych dohôd so Spojencami malo byť Československo obnovené v predvojnových hraniciach (vrátane Podkarpatskej Rusi), dohody o otázke vzťahu Slovákov a Čechov a zložení budúcej česko-slovenskej vlády sa rodili ťažko. Beneš so svojimi blízkymi pricestoval na Slovensko resp. do pri-navrátaných Košíc 3. apríla 1945. Z dožívajúcej Slovenskej republiky postupne sťahovali svoje diplomatické misie rôzne štáty, ktoré ju tým prestali uznávať ako štátny útvar. O deň neskôr vstúpili vojská sovietskej armády do Bratislavy. Bolo to v čase, keď nová vláda Československej republiky skladala sľub do rúk prezidenta Beneša. Stará vláda podala demisiu ešte na území ZSSR vo vlaku, ktorý priviezol delegáciu do Košíc. Na svojom prvom zasadnutí 5. apríla schválila už dohodnutý Košický vládny program. V ten istý deň bol prednesený aj na pôde Slovenskej národnej rady. Vláda s 25 členmi dostala názov vláda Národného frontu Čechov a Slovákov. Najzásadnejšie rozhodnutia prijaté vládny programom boli zákaz činnosti HSĽS a dokonca aj Agrárnej strany, zrušenie československého občianstva pre etnických Nemcov a Maďarov okrem osôb, ktoré sa podieľali na porážke nepriateľa a pracovali v prospech Československa. Veľká časť sa venovala aj zahraničnej spolupráci ČSR, ktorá sa už nemala jednostranne orientovať iba na západné veľmoci, ale výraznejšie spolupracovať so ZSSR. Formálne sa zakotvovalo aj právo slovenského národa na svojbytnosť so špecifickými slovenskými úradmi, ktoré ho mali zrovnoprávňovať v rámci obnovenej ČSR.

Zástupcovia Slovenskej národnej rady (SNR) pricestovali do Bratislavy 11. apríla, aby pripravili podmienky na správu ústredných úradov nachá-

dzajúcich sa v Košiciach. Prepustili štátnych zamestnancov maďarskej a nemeckej národnosti a predstaviteľov administratívy Slovenskej republiky. Sovietska armáda pokračovala ďalej na západ a postupne obsadzovala územia českých krajín. Československá vláda už z Košíc vyzývala obyvateľov týchto území na otvorený ozbrojený odpor voči nemeckým okupantom. Potom slávnostne prišla do Bratislavy a o dva dni sa prezident Slovenskej republiky J. Tiso vzdal americkým silám v Rakúsku, čo sa neoficiálne pokladá za zánik Slovenskej republiky. Do Prahy prišla celá československá vláda až 10. mája, odkiaľ prezident Beneš vládol systémom prezidentských dekrétov. Bola podpísaná aj tzv. pražská dohoda, ktorá vymedzovala kompetencie medzi pražskou vládou a SNR, ktorej sa tým uznalo právo zákonodarnej, výkonnej a vládnej moci na Slovensku. Košický vládny program z 5. apríla 1945 riešil vzťah Čechov a Slovákov v obnovenom československom štáte na princípe „rovný s rovným“. SNR bola uznaná za nositeľku štátnej moci na Slovensku (Prvá pražská dohoda). Potvrdili sa právomoci slovenských orgánov. Na Slovensku mala zákonodarnú moc SNR a výkonný zbor povereníkov. Bol to opäť princíp politickej autonómie porovnateľný so stavom po 6. októbri 1938 s tým rozdielom, že nebol ukotvený ústavným spôsobom.

Slovenský politický exil a Slovenská liga v Amerike videli, že stredná a východná Európa sa dostáva pod vplyv Sovietskeho zväzu a Slovákom hrozí nielen postupná strata národnej suverenity, ale Slovensku aj nastolenie komunistickej diktatúry, si po zániku prvej Slovenskej republiky vytýčila základný programový cieľ - dosiahnuť obnovu štátnej nezávislosti Slovenskej republiky. Vychádzali z vyhlásení prezidenta USA F. D. Roosevelta

a britského predsedu vlády W. S. Churchilla, ktorí zdôrazňovali, že každý národ má právo na vlastný štát.

Predseda exilovej Slovenskej národnej rady v Londýne Peter Prídavok (1902 – 1966) napísal: „Keď teraz (dúfajme, že dočasný) európsky chaos pomíne, Slováci sa musia do rodiny európskych národov znova zaradiť ako samostatný národ. A samostatný národ nikdy v histórii nejestvoval, ani nikdy nebude jestvovať bez samostatného štátu... Československo musí zmiznúť!“

Katolícka cirkev sa najmä ústami svojich predstaviteľov zameriavala na ochranu ľudských práv, cirkevné školstvo a zachovanie demokratického politického systému. Už počas povstania SNR dekrétom z 9. septembra 1944 znárodnila všetky školy na Slovensku. V krajine, kde 70 percent škôl bolo riadených farnosťami a patrilo cirkvám, toto rozhodnutie malo zásadný charakter a uskutočnilo sa skôr než v Čechách.

Prvej povojnovej slovenskej biskupskej konferencii, ktorá sa konala 22. augusta 1945, predchádzal celý rad proticirkevných opatrení. Povereníctvo vnútra rozpustilo všetky katolícke organizácie, bolo zastavené vydávanie katolíckej tlače a novín a zastavená činnosť kresťanských odborov. V čase konania konferencie, v období od mája do novembra 1945, boli uväznení biskupi Ján Vojaššák a Michal Buzalka. V pastierskom liste prijatom na tejto konferencii sa konštatovalo, že skončenie vojny slovenských katolíkov priviedlo do obnovenej Česko-slovenskej republiky, ktorej vyjadrujú lojalitu a oddanosť, dúfajúc, že sa bude budovať ako štát stojaci na základoch sociálnej spravodlivosti, náboženskej slobody a v zmysle pravej demokracie.

Peter Mulík
autor je historik

Zápas s deravou pamäťou

V predchádzajúcom čísle Svedectva redakcia referovala o najvýznamnejšom poznávacom podujatí v poslednom období na pôde PV ZPKO i jeho nového vedenia, o konferencii politických väzňoch v Smoleniciach. Zaiste s očakávaním si prečítame ucelené výstupy referentov v pripravovanej publikácii.

A dúfame, že zborník si všimne aj širšia vedecká, kultúrna a mediálna komunita a bude ho primerane reflektovať. Hoci treba povedať, že žiaľ, nie je to u nás samozrejmosťou ani bežnou praxou.

Dejiny politického väzenia, súdených a odsúdených nevinných politických väzňov, väzníc v Mírove, Jáchymove, Ilave, Leopoldove, v každej etape nášho vývoja nemáme dostatočne zmapované. Dodnes sú skôr tabuizované, počnúc hoci od konca 18. storočia kedy väznili i vešali uhorských jakobínov na Krvavom poli v Budíne, ktorí už vtedy chceli pretvárať dobovú feudálnu štátnosť na zásadne modernejšiu federáciu. Jednu jej podstatnú časť malo samozrejme tvoriť územie približne dnešného Slovenska. Dialo sa to aj zásluhou slovenských intelektuálov i osobností z bývalého „horného Uhorska“, o čom už dávnejšie vydal knihu trnavský historik a archivár profesor Šimončíč. Populárnejšie opísal udalostí Martinčan Winkler a tak vznikla prvá monografia o jednom z hlavných iniciátorov hnutia Jozefovi Hajnócim z Modry. Ibaže ešte nevznikla o vtedy dlhoročne väznenom Skaličanovi Vrchovskom a o mnohých ďalších. Ale to je iba jedna vzdialená vývojová etapa našej spoločnosti, ktorá sa zavŕšila vznikom samostatného štátu v roku 1993. Súčasné zákonodarstvo umožňuje plné uplatnenie všetkých základných slobôd, počnúc slobodou názoru, zhromažďovania, tlače, atď. O čom márne snívajú napríklad aj jubilejne pripomínaní štvúrci, ktorí ich moderným programom Žiadostí slovenského národa z roku 1848 požadovali takmer s vyše storočným predstihom!

V tom čase však hlavných aktérov Štúra, Hurbana a Hodžu očakávali zatykače kossúthovskej vlády a len tak-tak unikli šibenici a neskončili ako ich revoluční druhovia a naši národní hrdinovia Holuby, Šulek a Langfeld. Koniec koncov o záverečnej etape nášho neslobodného a totalitného vývoja spreď roku 1989, vydáva časopis početné svedectvá a mnohí politickí väzni ich vydali aj knižne. Časť z nich je uvedená aj na webových stránkach pvzpk.sk/publikacie. Priznám sa, že kedysi som chcel niektorej redakcii ponúknuť seriál portrétov politických väzňov, ktorý by potom mohol vyjsť knižne. Na počiatku mali byť väzni, ktorí najodvážnejšie pripravovali naše autonómne vystúpenie na európsku politickú a duchovnú scénu - knieža Rastislav a arcibiskup Metod. Ďalej

Vajanský, Hlinka, Vojtaššák, Gojdič a napokon Hanus a kardinál Korec. Najmä Korcove spomienky Od barbarskej noci by nemali chýbať v žiadnej domácnosti. Vyšli v angličtine, nemčine, francúzštine, taliančine i poľštine, čo sa žiadnemu inému nášmu autorovi pri jednom diele doteraz nepodarilo.

Ale závažných textov máme zaiste aj viac a viaceré sú ešte, žiaľ, nevydané. Obzvlášť ma mrzí, že dodnes na Slovensku nevyšli jedni z najväznejších pamätí o tragickej epoche päťdesiatych rokov minulého storočia od mimoriadneho básnika a esejistu, dolnozemskeho Rúfusa, Paľa Bohuša. V „našich“ väzenských temniciach strávil sedem rokov. Iba „nevinne zlomky“ pamätí vyšli v slovenčine ešte v sedemdesiatych rokoch v novosadskom časopise Nový život. Neskôr ich knižne nedokázali vydať ani Srbi. Bohuš sa po odpykaní trestu, komunistickým súdnictvom označený ako „titovec“, musel násilne vrátiť do rodiska, Báčskeho Petrovca. Bol jedným z mnohých, ktorí tu iba poctivo študovali a pracovali. A zrejme v úplnosti mohli jeho spomienky vyjsť iba srbsky, na pokračovanie vo veľmi kvalitne redigovanom časopise Letopise matice srbskej na sklonku osemdesiatych rokov. Popri desiatkach osudov politických väzňov, o ktorých Bohuš – Sabo s vynikajúcou pamäťou spomína, uvádza jeden z elitnej väzenskej cely lekárov v Ilave. Išlo o jeden z najtragickejších osudov, s ktorými sa tam stretol, o môjho strýka, humanistu kukučínovského typu, Štefana. Autor mi pred smrťou prezradil, že samostatnú kapitolu o tomto nevinnom odsúdencovi, ktorý iba ošetril utečencov utekajúcich na Západ, a ktorých chytili, musel opísať pod iným menom a priezviskom (Michal Kľučka), aby rodinu Štefana režim nepostihoval. Prekladu pamätí a vydania knihy sa azda dočkám aspoň k niektorému budúcemu 23. augustu, ktorý sa stal európskym pamätným dňom solidarity s obetami totalitných režimov, a ktorý sme si, žiaľ, u nás ešte ani nezačali pripomínať. Aj keď SR je jeho signatárom.

Viliam Jablonický

**Myslím,
teda čítam**

Vydáva Rada KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru

**časopis v PDF formáte,
časopis moderného kresťana**

Viac na www.prikryl.sk/vox/

Ročné predplatné: 10 eur
Objednávky: vox.zdruzenie@gmail.com

Chudoba z nás nespravila komunistov

Dokončenie z 1. strany

Vraj prepustia všetkých dvanástich tovarišov, len aby sa vrátil.

A vrátil sa?

Nastúpil do Baťovej fabriky v Bošanoch, no problémy nastali, keď sa prejavili dôsledky hospodárskej krízy. Peniaze nestačili kryť životné náklady rodiny, ktorá sa rozrástla o môjho otca a jeho sestru. Starý otec teda požiadal o zvýšenie platu. Odpoveď bola: „Za bránou máme dostatek mladých ľudí“ a vyhodili ho na ulicu.

Čo urobil?

Odvtedy sa o rodinu staral sám. Pracoval na rodinných poličkach. Môj otec teda vyrástol v pomerne chudobných pomeroch a uvedomil si, že nemieni ich akceptovať ako životnú danosť. Preto sa vždy snažil robiť veci naplno. Bola to v podstate jeho životná črta. A jedna z nich, ktorú skutočne robil naplno, bol futbal a štúdium. Ibaže otec mu povedal, že sa môže vyučiť akurát tak za holiča, lebo jediné čo má je britva. No on sa svojou usilovnosťou dostal až na Obchodnú akadémiu v Nitre.

Takže sám si zvolil svoju cestu?

Áno a cez prázdniny chodil na brigády kvôli tomu, aby mal na vlak do Nitry a z Nitry. Skončil Obchodnú

Jozef Smatana

Foto archív rodiny

akadémiu a počas prvej republiky nastúpil na ministerstvo financií k Mikulášovi Pružinskému ako účtovný elév. Odvtedy nepretržite pracoval na ministerstve financií až do vlády Novotného.

Čím si pokazil úspešnú kariéru?

Otca nahnevali „rozprávky“ Novotného na Bratislavskom hrade, keď vykladal o tom, ako Slovensko v spoločnom štáte získalo, ako je čo do kompetencií oveľa lepšie zabezpečené než počas samostatnosti. Otec si povedal, tak teda toto nie a dal sa

dohromady s ďalšími kolegami (Šviagar, Brandobur) a napísali list na veľvyslanectvá víťazných mocností.

Čo obsahoval?

Stážovali sa, ako je Slovensko poškodené, a ako pracovníci ministerstva financií aj preukázali, v kolkých oblastiach sa tak deje.

V ktorom roku to bolo?

Bolo to v roku 1961. A zaujímavé na tom bolo, že otca ako nestraníka nechali na tom ministerstve vôbec pracovať. Pravdou však je, že v tom čase bol počet úradníkov rezortu po rozličných previerkach poriadne zdecimovaný. Aj otcovi niekoľkokrát strkali prihlášku do strany, ale on to odmietol. Popri práci študoval na vysokej škole ekonomickej. O tom nevedela ani rodina, ktorú pozval až na promócie. Chcem podotknúť, že napriek tomu, že vyrastal v chudobných pomeroch a v 20.-30. rokoch 20. storočia bolo veľmi ľahké sklízuť do nejakého komunistického myslenia, zachoval si zdravý rozum. Iste aj vďaka vplyvu rodiny.

List aký napísali o situácii na Slovensku iste nezostal bez povšimnutia Štátnej bezpečnosti?

No samozrejme. Štátna bezpečnosť ich podľa listov a informácií obsiahnutých v nich veľmi rýchlo identifikovala. Takže ich zaistila a podrobila podrobnému výsluchu. Vyšetrovacia väzba trvala osem mesiacov. Keďže som sa narodil šesť rokov po týchto udalostiach viem o nich z otcovho rozprávania.

Na koľko bol otec odsúdený?

Všetci dostali po 15 mesiacov, aj to len vďaka tomu, že išlo o roky 62-63, nie o roky päťdesiate. No a po návrate nemohol nájsť nikde prácu. Paradoxne ho na Čiernej Vode prichýlil bývalý partizán a povedal mu, Jozef, tu máš stôl a pracuj. Vtedy zakladali chov hydiny v Topolčanoch, kam si ho neskôr odtiaľ vyžiadali. Tam založili podnik, ktorý dnes, po privatizácii, nesie názov HYZA. Funguje doteraz.

Otec neskôr nemal problémy s režimom?

Smatanovci krstili. Vľavo rodičia Gabriela Smatanu.

Foto archív rodiny

Vľavo otec Gabriela Smatanu s rodičmi.

Zrejme videli, že to má v hlave naozaj naložené, tak sa stal ekonomickým vedúcim podniku a po roku 1968 bol aj rehabilitovaný. Dokonca dostal ponuku z ministerstva financií, ktoré si ho vyžiadalo späť. Ale otec sa vyhovoril, že si už založil rodinu. No nakoniec ho predsa len prehovorili a to bol dôvod prečo sme sa presťahovali do Bratislavy.

Komunistický režim však pokračoval aj po roku 1968. Ako sa žilo rodine v tomto období?

Zaujímavé na otcovom pôsobení na ministerstve bolo, že vzhľadom k tomu, že ovládal slovenskú otázku veľmi dobre, tak pri plánovaní rozpočtu si ho minister často bral so sebou do Prahy, ako oponenta pre Čechov. V tom čase zaviedli mnohé opatrenia na pozdvihnutie najmä poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu na Slovensku.

Otec nikdy nesympatizoval s komunistami?

Nie, považoval ich za extrémistov. Raz spomínal situáciu, keď počas povstania prišli dedinskí partizáni a chceli ho zverbovať do tej svojej bandy. Povedal im, že keď vstúpia do domu, zastrelí ich. Tak sa pobrali a odišli preč. On s nimi nechcel mať nič spoločné. Tvrdil, že s vagabundami a vrahmi on nebude sedávať za jedným stolom.

Čo vám najviac utkvelo v pamäti v súvislosti s otcovým zatknutím?

Bolo to v polovici 70. rokov minulého storočia. Bol som malé dieťa, keď sa otvorili dvere a otec prišiel domov z Najvyššieho súdu v Prahe. Mame povedal, vyhrali sme. A odrazu obrovská radosť zaplavila našu rodinu. Dosiahol totiž, že v rozsudku NS sa konštatovalo, že bol porušený zákon v neprospech odsúdených. Čiže už nemohli voči nemu začínať žiadne konania kvôli tomu, čo sa stalo. Ale napriek tomu koncom 80. rokov ho ešte raz predvolali na Štátnu bezpečnosť a znova ho vyšetrovali. Preto, že chceli uložiť jeho spis. Čiže napriek tomu, že existoval takýto rozsudok, oni to stále držali ako živú vec.

Otec bol prenasledovaný preto, že mal vlastný názor a odmietal propagandistické reči Prahy o tom, ako by mali byť Slováci vďační Čechom za svoju životnú úroveň?

Tak to bolo. Dokonca napísal z väzenia sestre básničku, v ktorej oslavoval 14. marec. To všetci zdúpneli, ako sa mu to podarilo. To bol už vrchol odvahy, z väzenia napísať čosi také.

Vravíte, že otec mal priame postoje. Ako ste to vy vnímali? Ako dnes vnímate svojho otca, jeho konanie a zmýšľanie?

Keď bola v móde Charta 77, tak jeden z prvých postrehov, ktorý som si zapamätal bol, že otec o nich

Malý Gabriel Smatana (vpravo) so starou mamou a sestrou.

Zľava otec Jozef a starý otec Ján Smatanovci.

Jozef Smatana s matkou.

nikdy nepovedal pekné slovo. Ale jasne hovoril, že to sú sami hochštapleri a je dosť možné, že sú pripravovaní. Lebo vraj toto by si nemohli dovoliť iba tak.

Spomínali ste, že otecko sa po roku 1989 začal realizovať v organizácii politických väzňov. A predtým?

Dovtedy sme doma veľmi často rozpisovali listy vtedajšieho tajne vysväteného biskupa Jána Korca a roznášali sme ich na rozličné miesta. Vráťane kňazského seminára. A v tom čase sa odohrala zvláštna vec. Televízia vysielala šesťdielny, no, povedzme, že dokument Križ v osídľach moci. To bola hlúposť na hlúposť. Napriek tomu som sa nevedel s tým filmom vyrovnáť. Išiel som na spoveď a zveril som sa svojmu spovedníkovi. Bol to páter Vojtech u kapucínov. A slová pátra Vojtecha si budem pamätať na celý život. Ako bol ku mne naklonený vystrel sa a povedal, toto si mladý muž pamätajte. Jozef Tiso bol svätý človek. Ja to viem, ja som ho spovedával. A odvtedy bolo pre mňa v podstate všetko jasné. Nepotreboval som nikoho, aby mi niečo vysvetľoval.

Eva Zelenayová

Uplynulo 60 rokov od hromadného úteku z tábora Nikolaj

Tunelári z Jáchymova

Od hromadného úteku desiatich väzňov z koncentračného tábora Nikolaj uplynulo 6. novembra 2015 šesťdesiat rokov. Bol označený ako politická akcia pred Ženevskou konferenciou o porušovaní ľudských práv i v ČSR.

Tábor Nikolaj sa nachádzal severne od Jáchymova. Mal povestť jedného z najtvrdších a prischol mu prívlastok česká Sibír. V zime nebolo zriedkavosťou, že baráky zasypal sneh do výšky 1,5 až 2 metre a prístupové cesty vyzerali ako zákopy. Teplota klesala až na mínus dvadsať stupňov Celzia. Pre našich ochrancov oblečených do kožuchov, baraníc, teplých rukavíc a obutých do teplých číziem to bola pohoda, ale pre nás, muklov (mužov určených na likvidáciu), už naše oblečenie bolo šialeným trestom za vlastizradu. Absolvovať nástupy na „apel placi“ v chatrnom oblečení bez zimákov, bez baraníc len v gumákoch a gumených fárakoch prežil málokto v zdraví. V noci sa v barákoch nesmelo kúriť, o 20.00 hod. už museli byť kachle studené. Na deň bol prídelené jedno vedro uhlia a drevo sa vôbec nesmelo prinášať z bane do tábora.

Prišli aj hokejisti

V tábore Nikolaj boli koncentrovaní najmä odsúdení za protištátnu činnosť na desať až dvadsaťpäť rokov väzenia. Doplňili nás časťou národného hokejového mužstva Václav Roziňák a spol. s trestami nad desať rokov.

Z tábora Nikolaj boli väzni denne eskortovaní pešo na dva kilometre vzdialenú šachtu Eduard. Zoradili nás do päťstupov. Na rozkaz „Doraziť na seba, chytiť predného okolo pásu“ sme sa presúvali natlačení ako sardinky. Samozrejme ešte zviazaní oceľovým lanom ako snop obilia či otiepk dreva. Najhoršie to bolo v zime. Natlačť sa na seba v zamrznutých gu-

mových fárakoch a na povel „Pochoďm chod!“ bolo treba naraz vykročiť. Lebo masa tristo až päťsto mužov je sila. Poľahky by tých vpredu alebo vzadu prerezalo oceľové lano. Presúvali sme sa tri metre vysokým koridorom vytvoreným z ostnatého drôtu. Vpredu, po stranách i vzadu nás sprevádzali samopalníci s vlčiakmi, zrejme preto, aby nám nikto neublížil...

Partia „tunelárov“

V lete roku 1955 vznikla ilegálna banícka partia „tunelárov“, ktorá plánovala útek. Termín stanovili na september, kedy je vhodné počasie a tiež možnosť nájsť obživu - ovocie, zeleninu a pod. Ibaže v tomto období sa búrili väzni, organizovali protestné hladovky proti pomerom, takže väzňov presúvali z tábora do tábora a tým bola zostava „tunelárov“ narušená. Museli ju doplniť a týmto spôsobom som sa aj ja dostal do partie. Keď som sa stal súčasťou „tunelárov“ mali už za sebou približne 6 m začatého diela. Tunel sme kopali v baráku pod stolárskou dielňou smerom do oploteného areálu kasární strážcov, nie do lesa. Tunel mal byť dlhý 15 až 17 metrov a musel vyústiť v tieni dreveného plotu. Vyťaženie materiálu sme ukladali na povalu nad dielňou.

Pribudli kabáty

Opisované skutočnosti po úteku mám z knihy Jak se chodí v Laně, ktorej autorom je Oldřich Klobas zo Slavkova pri Brne. V čase nášho úteku býval v baráku 1 a odsedel si vyše 10 rokov. Zvláštne bolo, že po úteku obyvateľov tábora nepostihol kolektívny trest, ako vždy. Do tábora prišiel nový náčelník Jaroslav Slánsky - koncentračník. Koncom roku 1955 obohatilo ministerstvo vnútra garderóbu väzňov o dlhý halinový kaftan s podšívkou. Kabáty boli jedinou zmenou v oblečení počas celého obdobia muklowskej existencie. V jáchymovských podmienkach sa stali užitočnými pri dlhých apelochoch a tiež k vylepšeniu vreca na

spanie. Na barákoch už bolo aj teplo, neboli filcunký a mohlo sa donášať drevo z bane na kúrenie barákov. Tak tiež návštevy boli častejšie, nie za tri až päť rokov.

Sto na jedného

Operácie honby na desať utekajúcich väzňov sa zúčastnilo 957 príslušníkov. Trvala od 7. do 11. novembra a počas nej boli Adolf Ruš postrelený do ruky, Anton Tomík a Ján Kupčok do nohy. Kupčok bol 19. novembra 1955 zatknutý. V súčasnosti má 92 rokov a žije v ústave v zlom zdravotnom stave. Z tábora utekali: Adolf Ruš z Třince, Viliam Gápel z Rohožnice, Anton Tomík zo Skalice, Ján Kupčok z Jablunkova, Otto Drozd z Lužnice, Ignác Hazucha z Dobrej Vody, Miroslav Dostál z Miřetína, Václav Ratajský z Bratislavy, Arpád Trója z Kráľovského Chlmca a František Mereš z Malaciek. Ruš a Drozd boli príslušníkmi vládneho vojska v Taliansku odkiaľ sa vrátili domov v uniformách americkej armády. Hatucha a Kupčok patrili k „východniarom“.

V minulosti útek z uránových baní sa hodnotil ako velezrada. To pre prípad úteku na západ a pre možné prezradenie ťažby uránu. Považovalo sa to za špionáž s trestom odňatia slobody na desať až dvadsaťpäť rokov. Útek samotný bol kvalifikovaný ako marenie úradného rozhodnutia a tresty sa pohybovali od jeden a pol roka do troch rokov.

Anton Tomík

P.S.

Z úradného hlásenia vyplýva, že bojový poplach bol vyhlásený 7. novembra 1955 o 6.45 hod. a zúčastnilo sa ho 957 príslušníkov väzenskej stráže a ich výzbroj pozostávala zo 70 kusov ľahkých guľometov, 270 kusov samopalov, 85 pištolí a 532 pušiek. Zálohy rátili 235 mužov.

Na strane 16 uverejňujeme plán objektu tábora Nikolaj a významnú únikovú trasu.

Spomienka na Benkoviča

Tibor Benkovič sa narodil 6. septembra 1920 v Nitrianskej Strede ako najstarší syn do mlynárskej rodiny. Jeho životný príbeh nás zaujíma, lebo je spojený s počiatkom katakliziem, v ktorých sme sa tak dlho topili. Mladí sa nepýtajú, pretože o tom nikdy nepočuli. A nepočuli preto, lebo predstavitelia režimu kategóriu komunistických zločinov jednoducho zametali pod koberec, aby sa na ne čím skôr zabudlo. Zo zločincov robili hrdinov a z ich obetí zločincov.

Príbeh mladého Slováka Benkoviča je výrečný. A nebol jediný. Vedelo sa, že ho počas vyšetrovania brutálne mučili, aj kto to urobil. A napokon sa vedelo aj o tom, že v záujme zachovania dobrej povesti vládnúcich samozvancov, ktorí sa podujali hrať sa na strážcov poriadku, sa urobilo všetko, aby sa záležitosť ututlala. Zdanlivo sa im to podarilo.

Koncom novembra 1945 boli do Topoľčian vyslaní pracovníci VI. odboru Povereníctva vnútra, aby vyšetrili, čo je pravdy na udaní, že tam pôsobí protištátna organizácia a „sa aj ozbrojuje“. Na akcii sa zúčastnila elita bratislavských eštebákov, ktorí urobili záťah proti skupine, ktorú viedol Dr. Štefan Chalmovský. Potrebovali veľký úspech, tak si ho urobili.

Benkovič zastával vyhranené odmietavé stanovisko voči komunizmu a okrem toho prejavoval pochybnosti o veľkosti partizánskych zásluh. Niekoľko nájdených patrónov stačilo na to, aby ho obžalovali z držania zbraní a zatkli. Či tie náboje skutočne mal alebo mu boli podhodnené, to dnes už nikto nevyšetrí. Na to, aby sa priznal, tu boli bezpečnostné orgány.

Benkovič prechovával výtláčok ilegálne vydávaného Slováka. Ale jeho zatknutie bolo oficiálne odôvodnené „držbou munície“ a o existencii ilegálnej tlače sa mlčalo. Tibora Benkoviča vyšetrovali dvaja poručíci NB a to Karol Baroš a Ján Sodoma. Vyšetrovanie sa konalo na stanici Národnej bezpečnosti v Topoľčanoch. Pretiahlo sa do neskorej noci a od istej chvíle s Benkovičom zostal v miestnosti iba poručík Baroš. Na druhý deň ráno ležal na dlážke mŕtvy. Mal ťažké poranenie hlavy a chrbáta, čo nasvedčovalo, že pri vyšetrovaní sa uplatnili nedovolené spôsoby nátlaku a násilia.

Poručík Baroš ráno mŕtvolu naložil na nákladné auto medzi ostatných zaisťených. Všetkých zatknutých zaviezli do Nitry, kde sa pokračovalo vo vyšetrovaní. Mŕtvolu Benkoviča chceli odovzdať do štátnej nemocnice, kde ju však neprijali.

Poručík Baroš príhodu náhlej smrti hlásil prednostovi VI. odboru Povereníctva vnútra. Ten pohotovo vyslal do Nitry dr. Oravana, lekára oblastného veliteľstva NB v Bratislave, aby vykonal pitvu. To však nezodpovedalo predpisom, pretože pitvu mal vykonať miestny štátny lekár a to už v Topoľčanoch. Neobstojí ani výhovorka, že smrť nastala až počas prevozu do Nitry, pretože v takom prípade sa pitva mala stať záležitosťou nitrianskeho štátneho lekára.

Tibora Benkoviča po pitve pochovávali na cintoríne v Nitre a to bez upovedomenia príbuzenstva a bez vedomia súdu. Ten mal objasniť okolnosti úmrtia a až potom mŕtvolu uvoľniť, aby mohla byť pochovaná, čo sa nestalo. Po jeho smrti údajne bolo jeho telo zahraňované na cintoríne v Nitre, kde ho jeho rodičia našli potom, keď ich o tom upovedomil hrobár. Štátne orgány im odovzdali čižmy, ale kožený kabát vyšetrovatelia rodičom nevrátili a ani neoznámili, že ich syn je mŕtvy.

Položením venca a zapálením sviečok na jeho hrobe si regionálna organizácia a pobočka PV ZPKO v Topoľčanoch uctili pamiatku 70. výročia tejto hroznej tragédie so želaním, aby sa už nikdy nezopakovala.

Mirko Tuchyňa

AKTIVITY PREDSEDNÍCTA PV ZPKO

■ **V sobotu 31. októbra sa predseda PV ZPKO Ján Litecký Šveda zúčastnil na pohrebe kardinála Jána Chryzostoma Korca v Katedrále svätého Emeráma v Nitre.** Keďže Kardinál Korec bol našim členom a predplatiteľom Svedectva od samého začiatku, predseda PV ZPKO bol aj medzi pozvanými účastníkmi slávnostnej svätej omše. Dôstojný veniec v mene všetkých našich členov zaobstarala predsedníčka regionálnej organizácie v Nitre Alžbeta Loudová.

■ **Ako sme informovali v minulom čísle Svedectva, predseda PV ZPKO sa zúčastnil rokovania Mestského zastupiteľstva v Bratislave o poskytovaní zliav pre politických väzňov.** O výsledku informoval našu organizáciu vedúci oddelenia ekonomiky dopravy Ing. Peter Váľky. Z listu vyberáme: „V septembri 2015 schválili zastupiteľstvá Hlavného mesta SR Bratislava a Bratislavského samosprávneho kraja bonusovú zľavu pre protikomunistických odbojárov a politických väzňov s trvalým pobytom v rámci Bratislavského kraja na prepravu v rámci zón 100+101 (mesto Bratislava) Integrovaného dopravného systému v Bratislavskom kraji (IDS BK). V cenníku, v ktorom sú tieto zľavy a spôsob preukazovania ich nároku popísané sa

uvádza, že okrem Ústavu pamäti národa budú akceptované aj preukazy vydané vašimi organizáciami. Nakoľko z vašich stanov vyplýva, že členom sa môžu stať aj iné osoby, než len osoba, ktorej sa „nepravosti“ priamo dotkli, malo by byť z preukazu jednoznačne zrejmé, že ide o takúto osobu. Nárok na zľavu (na rozdiel od súčasnosti) nemajú tiež rodinní príslušníci takýchto osôb. Keďže nové podmienky začnú platiť od 1.11.2015 (súčasná bezplatná cestovanie skončí 8.11.2015), budú mať vaši členovia oprávnení na využitie zľavy len 5 pracovných dní, aby boli vybavení podľa nových podmienok, podľa ktorých:

• **nárok** na zľavu majú účastníci protikomunistického odboja a politickí väzni s trvalým pobytom v Bratislavskom kraji,

• **zľava** je stanovená ako 90 % z ceny základného predplatného cestovného lístka (PCL) pre zóny 100+101,

• **cestujúci** si sám môže zvoliť časovú platnosť PCL 7 / 30 / 90 / 365 dní,

• **cestujúci** s takýmto PCL môže po Bratislave cestovať linkami Dopravného podniku Bratislava, Slovak Lines a osobnými a REX vlakmi ZSSK.

Ďakujeme a spomíname

V dňoch 21. - 23. októbra sme sa zúčastnili podujatia, ktoré zabezpečila Mária Dvorčáková. Bývali sme na Mariánskej hore v Levoči a silu nám dodali aj dve sv. omše v Bazilike Navštívenia Panny Márie na Mariánskej hore. Prednášky boli veľmi zaujímavé a dozvedeli sme sa zasa viac o histórii Slovenska. Tretí deň sme si pripomenuli 100. výročie narodenia Pavla Kalinaja v Bijacoviach, kde sa uskutočnila pietna spomienka na tohto politického väzňa. V kostole Všetkých svätých sa konala za neho sv. omša. Tiež máme pekné zážitky z osláv 200. výročia narodenia nášho národovca Ľudovíta Štúra, ktoré sme absolvovali v Levoči. Srdečne ďakujeme za bohatý a krásny program nášho stretnutia. Bodaj by ich bolo i do budúcnosti viac. **Margita Zimanová**

Pod ilavským múrom

Pobočka PV ZPKO v Ilave - Považskej Bystrici, v spolupráci s pobočkou v Trenčíne usporiadali 6. októbra pietnu spomienku na trpiacich v ilavskej väznici. Spomienka sa uskutočnila pri pamätných tabuliach umiestnených na múre ilavskej väznice. Okrem politických väzňov z Ilavy a Trenčína sa na pietnom akte zúčastnili zástupca primátora Ilavy Anton Bajzík a Anna Riecka, ktorá predniesla pôsobivú báseň od politického väzňa Pavla Brodňanského Ťažký kríž. Keďže uplynulo desať rokov od odhalenia pamätnej tabule biskupovi Jánovi Vojtaššákovi, krátky prejav, ktorý predniesla predsedníčka miestnej pobočky Hedviga Slivková, bol venovaný najmä spomienke na tohto mučeníka za vieru, slobodu a pravdu. Spomienkové stretnutie ukončili modlitbou za zomrelých politických väzňov. **(hs)**

STALO SA

■ **2. novembra 1938** sa v zámku Belvedere vo Viedni zišli zahraniční ministri Nemeckej ríše a Talianskeho kráľovstva Joachim von Ribbentrop a Galeazzo Ciano a podpísali dohodu, ktorou „riešili“ maďarsko-slovenský spor o pohraničné územia. Senec, Galanta, Nové Zámky, Levice, Komárno, Lučenec, Rimavská Sobota, Rožňava a Košice s okolím sa dostali pod zvrchovanosť Maďarska. Ich slovenskí obyvatelia boli vystavení diskriminácii, odnárodňovaniu, ba v niektorých prípadoch aj brutálnemu prenasledovaniu.

■ **6. novembra 1887** odviezli zo Žiliny ďalších 192 katolíckych slovenských detí proti vôli ich rodičov na Dolnú zem, aby sa z nich stali Maďari a kalvíni. Aj v nasledujúcom roku ešte odviezli 86 detí, medzi nimi aj 12 až 15 ročné dievčatá.

■ **15. novembra 1948** zákonom č. 248/1948 boli zriadené tábory nútených prác (TNP) pre triednych nepriateľov a nepriateľov ľudovodemokratického štátneho zriadenia.

■ **16. novembra 1999** minister spravodlivosti Ján Čarnogurský oznámil, že v rámci svojho ministerstva vytvorí oddelenie pre dokumentáciu zločinov komunizmu.

■ **16. novembra 1989** sa v Bratislave konala študentská demonštrácia.

■ **17. novembra 1989** komunistická polícia brutálne zasiahla proti demonštrujúcim študentom v Prahe.

■ **19. novembra 1989** sa v Bratislave organizovalo hnutie Verejnosť proti násiliu.

■ **20. novembra 1959** vo väzení v Brne zomrel posledný ministerský predseda vlády SR Dr. Štefan Tiso (1897 – 1959). Jeho smrť oznámili manželke až mesiac po tom, čo „byl spopolněn a popel rozptýlen“.

■ **25. novembra 1992** Federálne zhromaždenie ČSFR schválilo ústavný zákon o zániku Českej a Slovenskej federatívnej republiky uplynutím dňa 31. decembra 1992. Zákon vyhlásil za nástupnícke štáty ČSFR Českú republiku a Slovenskú republiku. Obidvom nástupníckym štátom tento ústavný zákon zakazoval používať štátne symboly Českej a Slovenskej federatívnej republiky.

■ **30. novembra 1989** Parlament v Prahe pod tlakom verejnosti zrušil článok 4 Ústavy ČSSR o vedúcej úlohe KSČ v štáte a v spoločnosti. Zrušil aj článok 16, ktorý uzakľoval marxizmus-leninizmus ako základný princíp výchovy a vzdelávania.

■ **V novembri 1948** odišli zo Slovenska do Viedne niekoľkí členovia Slovenskej tajnej ochrany, ktorí sa dohodli založiť hnutie nenásilnej spoločenskej sebaobrany proti boľševizmu a za obnovu slovenskej samostatnosti. Tak vznikla myšlienka Bielych légii. Ich zakladateľmi boli Albert Púčik, Jozef Viden, Anton Tunega a Dr. Jozef Mikula.

Spomienka v Žiline

Regionálna rada PV ZPKO v Žiline sa konala 14. septembra. Po jej skončení sa uskutočnila pietna spomienka pri Pamätníku obetiam komunizmu na Nám. obetí komunizmu. Pamätník v Žiline bol odhalený v Deň Sedembolestnej Panny Márie v roku 1998. Odvtedy si politickí väzni každoročne pripomínajú tento sviatok. Regionálni funkcionári si položením venca a modlitbou uctili pamiatku popravených a umučených politických väzňov. Spomínali aj na tých väzňov komunistického režimu, ktorí sa tohtoročného pietneho aktu nedožili. Pri okrúhlych výročiach sa pietnej spomienky zúčastňujú funkcionári a členovia PV ZPKO z celého Slovenska. Podľa Anny Fodorovej v ostatných rokoch pozorujú, že pri pamätníku sú položené kytice a horiace sviečky od neznámych obyvateľov Žiliny. Ba nájdu sa aj fotografie, zrejme od rodín obetí komunizmu. Pamätníky sa teda stávajú miestom, kde oživa slovenská história. **(af)**

■ **Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú v pondelok a v stredu od 9.00 hod. do 13.00 hod. Upozorňujeme našich členov, že mimo úradných hodín sa telefonicky nedovoľujú do kancelárie Predsedníctva PV ZPKO.** **(r)**

Predseda PV ZPKO Ján Litecký Šveda a predsedníčka RO PV ZPKO v Nitre Alžbeta Loudová na pohrebe kardinála Jána Chryzostoma Korca.

Foto archív redakcie

ROZLÚČILI SME SA

† Vo veku 91 rokov, 24. októbra 2015, zomrel dlhoročný člen PV ZPKO kardinál **Ján Chryzostom Korec**. Posledná rozlúčka sa konala 31. októbra 2015 v Katedrále sv. Emerama v Nitre.

PRISPELI NA ČINNOSŤ

Holecová Terézia, Šenkvice **20 EUR**
Brňák Peter, JUDr, Bratislava **50 EUR**
Ľuba Miroslav, Leopoldov **10 EUR**
Tarnóczy Arpád, Nováky **25 EUR**
Darcom vyslovujeme úprimné poďakovanie

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Naša organizácia dlhodobo zápasí s neštandardnou situáciou, keď pripravuje plány svojej činnosti bez krytia finančnými prostriedkami. Nedostatok peňazí nás núti obrátiť sa na Vás s výzvou o pomoc. Vydávanie Svedectva nie je ďalej možné zabezpečiť z prostriedkov štátnej dotácie, preto sa obraciame na Vás s prosbou, vyhľadať vo Vašom okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak nebude vychádzať, akoby sme stratili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda nepravíme by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdú podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodlame aj naďalej chrániť a obhajovať.

Záujemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok na **číslo účtu: 4000128109/3100, špecifický symbol: 1212**, alebo sa kontaktujte na tel. číslach 0905 737 790 a 0902 199 429.

Darcom úprimne ďakujeme.

Vedenie PV ZPKO
a časopisu Svedectvo

PRIPOMÍNAME SI

V novembri si pripomíname významné životné jubileá týchto našich členov a priaznivcov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

45 rokov

Benešová Ingrid, Nitra 9.11.1970

50 rokov

Benczová Zuzana, Ing. Ružomberok
 8.11.1965

60 rokov

Šaligová Anna, Trnava 11.11.1955
 Nemčíková Monika, Humenné
 3.11.1955

Martinček Alojz, Senica 28.11.1955

65 rokov

Melek Anton, Ing., Žilina 27.11.1950

70 rokov

Stach František, Senica 10.11.1945

75 rokov

Čeremugová Irena, Levoča 26.11.1940

82 rokov

Javorská Anna, Banská Bystrica
 28.11.1933

84 rokov

Pribiš Karol, Borský Sv. Jur 14.11.1931

85 rokov

Olerínyová Oľga, Dolný Kubín
 1.11.1930

86 rokov

Neštrák Felix, Sereď 19.11.1929
 Burian Viliam, Nitra-Krščany
 27.11.1929

87 rokov

Brichta Ján, Ing., Bratislava 8.11.1928
 Patka Ján, Sekule 17.11.1928

88 rokov

Hlúbiková Františka, Bratislava
 6.11.1927

89 rokov

Stančík Jozef, Brezno 8.11.1926

90 rokov

Adalbert Mišeje, USA 5.11.1925
 Homolová Mária, Topolčianky
 22.11.1925

91 rokov

Gášpar Ján, Banská Bystrica
 16.11.1924

102 rokov

Korecová Mária, Nitra 14.11.1913

Jubilantom
srdečne blahoželáme

Neprehliadnite

Pre potreby sekretariátu PV ZPKO hľadáme Svedectvo ročník 2009, prípadne jeho jednotlivé čísla. Ak má niekto zvyšné čísla Svedectva z roku 2009 ozvite sa, alebo pošlite na adresu redakcie. Telefón: 02-5263 8156, adresa redakcie: 811 06 Bratislava, Obchodná 52.

Platz objektu
Lábora Nikolaj
s kasánnazni

Schematický náčrt
střešní objektu
tábor Nikolaj

Legenda:

- [illegible]

Char'itko 1:1000

15-17m

TUNER